

Српско археолошко друштво

Градски музеј Сомбор

СРПСКО АРХЕОЛОШКО ДРУШТВО

XLVI СКУПШТИНА И ГОДИШЊИ СКУП

Сомбор, 25-27. мај 2023. године

Програм, извештаји и апстракти

140 ГОДИНА

СРПСКОГ АРХЕОЛОШКОГ ДРУШТВА

Сомбор 2023

Организациони одбор скупа

Антонио Ратковић, градоначелник Града Сомбора

Давид Фирањ, директор Градског музеја Сомбор

Анђелка Путица, Градски музеј Сомбор

Викторија Узелац, Градски музеј Сомбор

др Огњен Младеновић, секретар Српског археолошког друштва

др Војислав Филиповић, потпредседник Српског археолошког друштва

др Адам Н. Црнобрња, председник Српског археолошког друштва

Научни одбор скупа

проф. др Душан Михаиловић, Филозофски факултет, Београд

prof. dr Martina Blečić Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)

prof. dr Boris Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)

dr Daria Ložnjak Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb

dr Marko Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb

др Драган Милановић, Археолошки институт, Београд

др Надежда Гавриловић Витас, Археолошки институт, Београд

Марин Бугар, Народни музеј, Крушевац

др Драгана Вуловић, Археолошки институт, Београд

др Видан Димић, Археолошки институт, Београд

мр Александар Алексић, Завод за заштиту споменика културе Ниш

др Војислав Филиповић, Археолошки институт, Београд

др Адам Н. Црнобрња, Народни музеј Србије

Приредили: Адам Црнобрња и Војислав Филиповић

Издавач: Српско археолошко друштво, Београд и Градски музеј Сомбор

За издавача: Адам Црнобрња и Давид Фирањ

Штампа: Colorgrafx, Beograd

Тираж: 150

Бесплатан примерак

ISBN 978-86-80094-22-9

Република Србија

XVLI скупштина и годишњи скуп Српског археолошког друштва и штампање ове публикације финансирани су средствима Министарства културе и Министарства, технолошког развоја и иновација Републике Србије

неколико типова познобронзанодопских мачева. Најзаступљенији јесте славонски тип, познат још и као Новиград, који је својствен Подунављу и Посавини где се среће на многим археолошким налазиштима. Датује се у време Hallstatt A1 које сматрамо истовременим са II хоризонтом остава касног бронзаног доба. Затим, према опредељењу чувене оста- ве из Футога код Новог Сада као и локалитета у Мађарској, српови са дугметом сматрају се нешто старијим и датују се у период до фазе Bг D (1300-1200 п.н.е). Насупрот томе, српови са језичком постају доминантни на простору Карпатске котлине до фазе На А. Даље, врхови копаља пламенастог листа релативно су чест налаз и срећу се на подручју целе Карпатске котлине и Средње Европе и лако се опредељују у време На А. Најзад, украсне игле топузасте главе, сличне примерима из футошке остава, датују се у период На А. Осврнемо ли се на познобронзанодопске остава из српског дела Потисја, као што су налази из Папхалома или Поповића код Сенте, затим Перлека код Бечеја и Борђоша запажамо да је остава из Пољанице по свом обиму највећа остава у овој области. У том смислу, овај налаз је сличнији раније поменутој остави из Футога, највећој познатој бронзанодопској остави у Бачкој. Уз наведене остава из бачког Потисја, налаз из Пољанице открива нам сасвим другачију слику о оставама од оне коју смо до недавно имали. Испоставља се да је и река Тиса, додуше очекивано, била важан коридор током млађе праисторије, којим су саобраћале популације, роба и сировине.

Милица Миладиновић, Народни музеј Крушевац
Александар Булатовић, Археолошки институт, Београд
Војислав Филиповић, Археолошки институт, Београд

МАЧ СА ПУНОЛИВЕНОМ ДРШКОМ ИЗ КОРИТА ЗАПАДНЕ МОРАВЕ

Почетком октобра 2022. године, непознати турски радник који је радио на траси Коридора Е-761, у шљунку искипованом из камиона, приметио је бронзани мач са пуноливеном дрком и одмах га однео свом претпостављеном, који је о свему обавестио надређене. О налазу је обавештен археолошки надзор на Коридору и, са великим степеном вероватноће претпостављено је да налаз потиче са простора тзв. позајмишта бр. 8, на десној страни Западне Мораве. Накнадним обиласцима терена од стране археолошког надзора, констатовано је да је шири простор (и позајмиште бр. 8) некадашње корито реке и да налаз вероватно поти-

че из старог речног корита, што је иначе уобичајен случај са налазима оружја и ратничке опреме.

Иначе, реч је о мачу са пуноливеденом дршком овалног пресека са три паралелна попречна ребра (тзв. *Dreiwulstschwerter*) и закивним делом са две нитне који обухвата око 2/3 круга, дужине око 66 cm. Дршка се завршава дискоидном јабучицом са дугметастим крајем. Цела дршка је изузетно богато украшена низовима концентричних кругова који се додирују и који се налазе у пољима која одвајају попречна ребра, затим паралелним линијама на дну рукохвата, док је дискоидна јабучица украшена комплексним кружним и полукружним украсима на горњем делу и кратким урезима који сачињавају концентричне кругове са доње стране. Мач је незнатно оштећен на делу сечива, где га је вероватно притисла кашика багера. Рендгенски је снимљен, извршена је XRF анализа у Институту за нуклеарне науке Винча, узети су узорци за анализу изотопа бакра и калаја у САД и анализирана је његова оштрица у погледу употребе. На крају треба поменути да овај налаз представља први регистровани примерак овога типа јужно од Саве и Дунава и да се датује релативно уско, у период 1200-1100. година пре н.е. (Ha A1). Са осталим бронзаним мачевима тзв. централноевропског типа које налазимо на простору Балкана (Riegsee и Ројтлинген), свакако представља весника великих промена које су наступиле током прелазног периода у већем делу Медитерана и његовог залеђа.

Marko Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb
Tomislav Hršak, Arheološki muzej Osijek
Domagoj Dujmić, Arheološki muzej Osijek

GROBLJE KASNOG BRONČANOG I STARIJEG ŽELJEZNOG DOBA BATINA-SREDNO

U okviru projekta Arheološka baština Baranje, u Batini su 2010. godine započela probna istraživanja groblja daljske grupe na položaju Sredno. Iz Batine su u različite europske muzeje od kraja 19. stoljeća do početka I. svjetskog rata pristizali brojni nalazi koji su ukazivali na postojanje važnog nalazišta iz razdoblja mlađe faze kulture polja sa žarama i početka starijeg željeznog doba. Naselje na Gracu nalazilo se na uzvišenom položaju na sjeveroistočnom kraju Banskog brda iznad Dunava, dok se groblje nalazilo na susjednom položaju Sredno od kojeg je bilo odvojeno dubokim prirodnim jarkom.